

תענית - פרק ב' משנה א'

הקדמה: בשבע תעניות האחרונות שגזרו בית דין על הציבור היה נהוג סדר מיוחד של תפילה, וקודם התפילה נאמרו דברי התעוררות ובפרק זה במשניות א' - ה' באים הפרטים של אותו הסדר.

סדר תעניות כיצד - מהו סדר התפילה בשבע תעניות אלו

מוציאין את התיבה - מוציאים את ארון הקודש עם ספר התורה
לרחובה של עיר - לרחוב באמצע העיר [ובגמרא מוסבר מדוע דוקא לרחובה של עיר, לומר זעקנו וצעקנו בצנעה בבית הכנסת ולא נענינו נבזה עצמינו בפרהסיא ונצעק ברחובה של עיר]

ונותנין - ושמים

אפר מקלה - אפר שריפה

על גבי התיבה - מעל ארון הקודש

ובראש הנשיא - ובראשו של הנשיא [כלומר שאחד מן העם נוטל מן האפר ונותן בראש הנשיא]

ובראש - ובראש

אב בית דין - של ראש בית הדין [כדי שייתבישו יותר על ידי שאחרים נותנים אפר על ראשם]

וכל אחד ואחד - וכל אחד מהעם

נותן בראשו - נותן אפר בראשו

הזקן שבהם - הזקן שבקהל [זקן וחכם]

אומר לפניהם - דורש לפניהם

דברי כבושין - דברי תוכחה [דברים שכובשים ומעוררים לבו של אדם לתשובה]

המשך תענית – פרק ב' משנה א'

וכך אומר

אחינו – אחים

לא נאמר – לא כתוב

באנשי נינוה – על אנשי נינוה [בימי יונה הנביא]

וירא האלוקים – בגלל שה' ראה

את שקם – שלבשו שק

ואת תעניתם – ואת הצומות שלהם

אלא – רק בגלל

וירא אלוקים – שה' ראה

את מעשיהם – שחזרו ממעשיהם הרעים

כי שבו – כי הם חזרו

מזרכם הרעה – מהדרך הרעה [ועשו תשובה מהעבירות ולכן ה'

ריחם עליהם ולא הפך את העיר נינוה]

ובקבלה – ובנביאים

הוא אומר – נאמר (יואל ב, י"ג)

וקרעו לבבכם – וקרעו לבכם בתשובה [שעיקר התשובה תלוי בלב]

ואל בגדיכם – ולא בקריעת הבגדים שלכם

[וכך מאריך הזקן בדברי כיבושין עד שיכניע ליבם וישובו בתשובה

שלימה]